

Årsrapport for Handlingsplan for forebygging av selvmord 2020–2025 – Ingen å miste

Status pr. 10. september 2023 (etter tredje driftsår)

Regjeringens Handlingsplan for forebygging av selvmord 2020–2025 – Ingen å miste ble lansert 10. september 2020, på Verdensdagen for forebygging av selvmord. Med denne planen er nullvisjon for selvmord innført i Norge.

Planen inneholder 61 tiltak. Tiltakene er både befolkningsrettet og tjenesterettet. Planperioden varer i fem år.

Åtte departementer samarbeider om planen; Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet leder arbeidet med planen.

Under følger beskrivelse av status for arbeidet etter det tredje driftsåret.

Mål 1 – Systematikk og helhet i det selvmordsforebyggende arbeidet

Tiltak 1 Regjeringen vil få utarbeidet en visuell oversikt over det selvmordsforebyggende arbeidet i Norge ved hjelp av systemorientert tjenestedesign.

Helsedirektoratet har i samarbeid med bruker-, pårørende- og etterlatteorganisasjoner, ansatte i tjenestene og kompetansemiljøer på feltet utarbeidet et ressurskart (visuell oversikt) over det selvmordsforebyggende arbeidet i Norge. Oversikten er digital, og kan også tas ut som plakat. Oversikten er tilgjengelig på helsedirektoratet.no ([Ressurskart - Helsedirektoratet](#)).

Formålet er å vise mulighetsrommet og stimulere til større åpenhet og økt samarbeid om forebygging av selvmord på tvers av arenaer og tjenester gjennom å synliggjøre dette i en visuell oversikt. Ressurskartet er ment å være ett av flere verktøy for planlegging og organisering av det selvmordsforebyggende arbeidet.

Ressursen inngår i det veiledende materialet for kommunene om forebygging av selvskaading og selvmord. De regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) benytter den visuelle oversikten aktivt i kurs og formidling overfor tjenestene, og i sin veiledning opp mot kommunene knyttet til nettressurs utviklet for kommunene i utvikling av kommunale handlingsplaner for forebygging av selvmord.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 2 Regjeringen vil gjennomføre en pilot for hvordan hvert enkelt selvmord både utenfor og innenfor helse- og omsorgstjenesten kan kartlegges, og deretter utforme anbefalinger for videre kartlegging på nasjonalt nivå.

Høsten 2022 ble det i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet besluttet å organisere piloten som et forskningsprosjekt fremfor å utarbeide en midlertidig lovhjemmel for tiltaket. En prosjektbeskrivelse med relevante forskningsspørsmål har blitt utarbeidet. Prosjektet har fått godkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK), men er fremdeles i prosess med å avklare hvorvidt prosjektet kan gjennomføres som planlagt etter at alle personvern hensyn er ivaretatt.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 3 Regjeringen vil etablere nasjonalt forum for forebygging av selvmord og et tilhørende direktoratsamarbeid.

Nasjonalt forum for forebygging av selvmord ble etablert våren 2021 for å gi nasjonale myndigheter råd i det selvmordsforebyggende arbeidet. Forumet skal i henhold til sitt mandat vurdere handlingsplanens måloppnåelse og komme med forslag til justering av tiltak i lys av ny kunnskap. Forumet, som har representanter for brukere, pårørende, etterlatte, forskning og tjenestene, tar opp sentrale problemstillinger innenfor det selvmordsforebyggende arbeidet. Menns overrepresentasjon på selvmordsstatistikken, behovet for samhandling mellom sektorer og forvaltningsnivåene og skolens rolle i det selvmordsforebyggende arbeidet, har vært spesielt drøftet. Det nedsatt egne arbeidsgrupper som ser nærmere på følgende problemstillinger; metodebegrensning, kontinuitet i oppfølgingen, grenselandet barnevern og psykisk helsevern og hjelpesøkning blant gutter og menn.

Forumet har i sin anbefaling for bedre forebygging av selvmord i skolen (jf. handlingsplanens punkt 2.3.1 Forebygging av psykisk uhelse og selvmord i skolen), rådet Helse- og omsorgsdepartementet til å legge til rette for at det selvmordsforebyggende skoleprogrammet Youth Aware of Mental Health (YAM) tas systematisk i bruk i alle landets ungdomsskoler. Forumet har også drøftet tiltak som kan bidra til god hjelp og gode behandlingsforløp for mennesker i selvmordsrisiko jf. handlingsplanens mål 4, punkt 4.4.2 Somatiske enheter, tiltak 34. Forumet tilrår at det utarbeides faglige retningslinjer for vurdering, behandling og oppfølging av personer som legges inn på somatisk sykehus for villet egenskade. De foreslår samtidig at retningslinjen følges opp med årlige målinger av praksis ved helseforetakene på utvalgte indikatorer.

For å sikre nødvendig oppfølging og dialog med forvaltningen, er det opprettet et direktoratsamarbeid. Direktoratssamarbeidet skal bidra til samarbeid og kunnskapsdeling mellom direktoratene. Representanter for direktoratene deltar i forumets møter ved behov. Forebygging av selvmord i vegvesenet, i skole og utdanning, i kriminalomsorgen og i NAV, er eksempler på temaer som er drøftet i direktoratsamarbeidets møter.

Ansvarlig departement: HOD, BFD, KD, AID, KUD, SD, FD

Mål 2 – Trygg kommunikasjon om selvmord

Tiltak 4 Regjeringen vil gjennomføre regionale folkeopplysningskampanjer med nasjonal overbygning om forebygging av selvmord.

Tiltaket er organisert som et prosjekt der Helsedirektoratet er prosjekteier og kommunikasjonsfaglig ansvarlig for kampanjens nasjonale overbygning. Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) leder på vegne av Helsedirektoratet arbeidet med regionale folkeopplysningskampanjer. Det er etablert en nasjonal ressursgruppe med representanter for brukere, pårørende og etterlatte, tjenester og kompetansemiljøer, som jevnlig møtes og aktivt bidrar i utviklingen av den nasjonale overbygningen og i arbeidet med å understøtte det regionale folkeopplysningsarbeidet. Den nasjonale overbygningen består av følgende hovedelementer: utvikling og fasilitering av overordnet kampanjebudskap, utvikling av kampanjemateriell og etablering og videreutvikling av kampanjeside på helsenorge.no. Siden fungerer som en landingsside for folkeopplysningskampanjen.

De regionale folkeopplysningskampanjene gjennomføres etappevis gjennom handlingsplanperioden. De fem regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har en sentral rolle i å initiere folkeopplysningsarbeidet i egen region i samarbeid med NSSF, lokale tjenestetilbud og organisasjoner. Kampanjene inngår som ledd i en flernivåintervensjon ved at de kombineres med samtidige opplæringstiltak rettet mot helsepersonell og nøkkelpersoner i lokalsamfunnene.

Overordnet budskap for kampanjen er "Snakk om selvmordstanker – det kan redde liv". Målsettingen med kampanjen er å øke bevisstheten i befolkningen om selvmordstanker, at flere søker hjelp og at flere våger å bry seg om man er bekymret for noen. Målgruppen for kampanjene er hele den voksne befolkningen, samtidig skal de utformes slik at de når ulike grupper, særlig menn i alderen 40-60 år, og søke å tilpasse seg det kulturelle og språklige mangfold i befolkningen.

Utrullingen av de regionale kampanjene går i henhold til plan. RVTS Midt gjennomførte en regional kampanje fra oktober til desember 2022. Region Vest gjennomførte regional kampanje i mai/juni 2023. De regionale kampanjene støttes av enkelte tiltak med nasjonal spredning. Noe av hensikten med regional etappevis utrulling av kampanjer, er å lære og justere i hver region. Innretningen ble derfor justert noe fra region Midt til region Vest. Det er også rom for lokale initiativ og tilpasninger. Region Sør planlegger gjennomføring av regionale folkeopplysningskampanjer høst/vinter 2023. Deretter følger region Nord og region Øst i 2024 og 2025.

Det ble i 2022 utviklet ulike elementer i en kommunikasjonspakke, utarbeidet av Helsedirektoratet i samarbeid med nasjonal ressursgruppe. Dette utgjør en grunnpakke i den befolkingsrettede kommunikasjonen. Kommunikasjonselementene tas i bruk og tilpasses regionalt. Hovedelementet er en kampanjefilm med budskapet "Snakk om selvmordstanker – det kan redde liv". Filmen er tilpasset ulike formater og er vist på tv, kino, i digitale annonsemedier og sosiale medier. Alle kampanjeelementer peker til temasiden på

helsenorge.no som omhandler selvmordstanker og selvmord ([Selvmordstanker og selvmord - Helsenorge](#)). På denne siden kan man lese mer om tema, og blant annet finne samtaleguider (hvordan du kan snakke med og hjelpe en person du er bekymret for) og hva man kan si for å starte en samtale om man selv har selvmordstanker. Her finner man også informasjon om hjelp og behandling. Nettsiden på helsenorge.no fikk 30 000 flere besøkende enn vanlig i kampanjeperioden i region Midt, fra oktober til desember 2022.

I forbindelse med kampanjen i region Midt, ble det også utviklet korte informasjonsfilmer rettet mot sørsamisk befolkning. Versjoner på nord- og lulesamisk skal utvikles når kampanjen skal gjennomføres i region Nord.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 5 Regjeringen vil bidra til mer kunnskap om betydningen av omtale av selvmord i redaktørstyrte medier.

Arbeidet vil igangsettes i 2024.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 6 Regjeringen vil bidra til offentlig-privat samarbeid om tiltak for å sikre tryggere nettbruk for barn og unge.

Rett på nett – Nasjonal strategi for trygg digital oppvekst ([nasjonal strategi for trygg digital oppvekst](#)) ble lansert i september 2021 og har som mål å sikre barn og unge en aktiv, deltakende og trygg digital oppvekst. Medietilsynet har hatt en sentral rolle i utarbeidelsen av strategien. Strategien vil bidra til at arbeidet for en tryggere digital oppvekst blir bedre organisert og koordinert. Medietilsynet leder en direktoratgruppe som følger opp strategien og utformer en handlingsplan om temaet. Handlingsplanen vil etter planen være ferdig i slutten av 2023. For å ivareta samarbeid mellom offentlige instanser, private aktører og frivillige organisasjoner som arbeider på feltet, har Medietilsynet opprettet et innspillnettverk. Nettverket samles i forkant av møter i direktoratgruppen for å gi innspill og anbefalinger til de ulike målene i strategien.

Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om digital oppvekst. Meldingen vil blant annet omtale muligheter og risikoer i barn og unges digitale hverdag, og hvilken kompetanse barn og voksne har til å håndtere risiko.

Offentlig-privat samarbeid inngår også i Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn – Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021–2025) som ble lagt fram i 2021 ([Strategi mot internettrelaterte overgrep mot barn \(regjeringen.no\)](#)).

I 2022 er det påbegynt en dialog i regi av Justis- og beredskapsdepartementet for å sikre et sterkere samarbeid mellom internettelskaper og myndighetene om bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep.

Ansvarlig departement: HOD, BFD, JD og KUD

Tiltak 7 Regjeringen vil styrke informasjon til barn og unge om forebygging av selvmord og trygg nettbruk, blant annet ved å bidra til å spre retningslinjene #chatsafe – en ung persons veiledning for å kommunisere trygt om selvmord på internett.

Tiltaket ses i sammenheng med tiltak under opptrappingsplanen for barn og unges psykiske helse om utvikling av innhold på ung.no (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

#chatsafe-retningslinjene er utviklet av Orygen i Australia og er et sett med kunnskapsbaserte retningslinjer utviklet for å hjelpe unge mennesker med å kommunisere trygt om selvmord på nettet. Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) har i samarbeid med Orygen oversatt og tilpasset retningslinjene til norske forhold. Foreningen Psyktærlig har bidratt med sin erfaringskompetanse og kjennskap til målgruppen i dette arbeidet. #Chatsafe har laget en liste med ti tips til hvordan du kan kommunisere trygt om selvmord.

Ung.no mottar daglig spørsmål fra ungdom i aldersgruppa 13-20 år som skriver om selvmordstanker. Spørsmål der det er akutt fare for selvmord, blir varslet til Kripos som forsøker å spore ungdommen og gi akutt hjelp. Det er etablert en bakvaksordning på ung.no, slik at spørsmålene blir vurdert og besvart av fagpersoner så raskt som mulig. Psykologer og annet helsepersonell på ung.no er erfarne i å svare ungdommen på spørsmål på en omsorgsfull måte, og kan gi handlingskompetanse til å løse problemene på en annen måte. I den grad disse spørsmålene vurderes til å være til nytte for andre, er de også publisert offentlig. I tillegg til å få svar fra fagperson på ung.no, oppfordres ungdommen til å kontakte andre for hjelp. I svaret legges også ved lenke til aktuelle chat- og telefontjenester.

Ung.no oppdaterer eksisterende artikler om psykisk helse og selvmordstanker, i samarbeid med psykologer. Innholdet er justert for å treffe bedre på det ungdommene søker informasjon om, og språket er tilpasset målgruppen for å nå flere. #chatsafe er omtalt i artikkelen "Hvordan hjelpe en som deler noe vondt på nettet". I tillegg er alle artikler om å være trygg på nett gjennomgått og oppdatert. I den videre utviklingen av temaet psykisk helse på ung.no, vil normalisering av ulike følelser og råd om hvordan man kan håndtere det som er vanskelig ha hovedfokus.

I sosiale medier har ung.no hatt en rekke poster om psykisk helse, blant annet om kjærlighetssorg, ensomhet, hvordan du kan snakke med andre om hvordan du har det, og om selvmordstanker.

Høsten 2023 vil det gjennomføres ulike innsatser for å informere om innholdet i nettressursene "[Selvskading - Sosiale medier](#)" og #Chatsafe. Dette er ressurser som gir råd og veiledning både til barn og unge, deres omsorgspersoner og de som arbeider med barn og unge. Se også rapportering på tiltak 9.

Ansvarlig departement: HOD, BFD, JD og KUD

Tiltak 8 Regjeringen vil styrke informasjon til foreldre om barn og unges eksponering for skadelig innhold på internett.

Rett på nett – Nasjonal strategi for trygg digital oppvekst ([nasjonal strategi for trygg digital oppvekst](#)) ble lansert i september 2021 og har som mål å sikre barn og unge en aktiv, deltagende og trygg digital oppvekst, jf. tiltak 6. Medietilsynet har hatt en sentral rolle i utarbeidelsen av strategien. Å øke foreldre- og barns digitale kompetanse er et av målene med strategien. Det innebærer blant annet at de skal få nødvendig og oppdatert informasjon og råd om barn og unges digitale mediebruk. I arbeidet med handlingsplan som følger opp strategien, Rett på nett, kartlegger en direktoratgruppe hva som finnes av offentlige tiltak som styrker den digitale kompetansen hos barn, foreldre og voksne som arbeider med barn i dag – og vil også peke på eventuelle områder der slike tiltak mangler.

Ansvarlig departement: HOD, BFD, JD og KUD

Tiltak 9 Regjeringen vil styrke kompetansen hos personell om selvskadings- og selvmordsinnhold på internett, og om hvordan de møter barn og unge.

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har opprettet et felles nasjonalt prosjekt med en prosjektgruppe på tvers av sentrene for å bygge intern kompetanse og utvikle kompetansehevede tiltak knyttet til dette tiltaket i handlingsplanen. RVTS Sør har en koordinerende rolle og leder arbeidet i nært samarbeid med de andre kompetansesentrene. Målgruppen for tiltaket er hjelpere som omgås ungdom i skole og hjelpetjenester, og også tjenester som er i kontakt med unge på chat-tjenester og liknende. Målet er å fremme livsmestring.

RVTS har samarbeid og vært i dialog med flere instanser i prosjektarbeidet, som for eksempel Politiets nettpatrulje, Landsforeningen for barnevernsbarn, brukerkontakt fra «det mørke nettet», Blå kors´ chat-tjeneste, Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF), Regionsenter for barn og unges psykiske helse - Øst og Sør (RBUP Øst og Sør), Samarbeid Sør og Medietilsynet.

Prosjektet har et særlig fokus på brukermedvirkning for å sikre god involvering i tiltaksutforming, formidling og evaluering. RVTS har innhentet og sammenstilt kunnskap og tilgjengelige ressurser innen samme og tilstøtende områder.

De har i tillegg gjennomført en undersøkelse med respondenter fra ulike tjenester i hele landet for å innhente informasjon om tjenestenes behov knyttet til tema. I 2022 ble det gjennomført møte med Landsforeningen for helsesykepleiere for innspill og drøftelser om hvordan helsesykepleiere på best måte kan nås med kompetanse om temaet.

Med utgangspunkt i prosjektet er det utviklet en egen nettside med kunnskap og faglige råd; [Selvskading SoMe \(selvskading-some.no\)](#). Nettsiden ble lansert våren 2023. På denne nettsiden finner man et fagkompendium, filmer, refleksjonsoppgaver og øvrige ressurser utarbeidet for å styrke kompetansen hos personell om selvskadings- og selvmordsinnhold på internett og hvordan de kan snakke med barn og unge om dette. Nettsiden er lansert på RVTSenes nettsider. Det er informert om ressursen på ulike konferanser og fagdager der

representanter fra målgruppen er samlet. Informasjon og lenke til ressursen er sendt til skoler/kommuner/barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker/distriktspsykiatriske sentre i region Øst. Høsten 2023 vil det gjennomføres ulike innsatser for å informere om nettressursen til de som er i målgruppen.

En evaluering av nettsiden vil skje i desember 2023.

Ansvarlig departement: HOD, BFD

Tiltak 10 Regjeringen vil arbeide for at nettressursen om skolens arbeid for forebygging av selvskading og selvmord blir kjent for alle skoler.

Det er gjort enkelte oppdateringer i ressursen i forbindelse med utgivelse av denne handlingsplanen for forebygging av selvmord.

Dette gjelder siden som omhandler nye læreplaner og det tverrfaglige temaet Folkehelse og livsmestring: [Forebygging av selvskading og selvmord \(udir.no\)](https://udir.no)

Helsedirektoratet viser til nettressursen i Veiledende materiell for kommunen om forebygging av selvmord og selvskading.

Ansvarlig departement: KD

Tiltak 11 Regjeringen vil tydeliggjøre hvilke regler om informasjonsutveksling som gjelder ved mistanke om selvmordsfare.

Justis- og beredskapsdepartementet publiserte i februar 2023 en veileder om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt, utarbeidet i samarbeid mellom professor Morten Holmboe og departementet. Her omtales blant annet hjelpeplikten etter straffeloven i forbindelse med fare for selvmord og annen adgang til deling av taushetsbelagte opplysninger. Behov for videre arbeid med tiltaket vil vurderes.

Ansvarlig departement: HOD, JD, BFD

Tiltak 12 Regjeringen vil vurdere anbefalinger om minstestandard for opplæring av de som besvarer hjelpetelefoner og netjtjenester på det psykiske helseområdet, og evt. andre relevante telefoner, og om opplæringen bør være felles.

Helsedirektoratet har foretatt en offentlig anskaffelse for å kartlegge egenskaper, erfaringer og opplæringsbehov ved organisasjoner som mottar tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet for å drive chat-, meldings- og telefontjenester innen psykisk helseområdet. Kartleggingen resulterte i rapporten "Kartlegging av digitale samtale tjenester", som har blitt lagt til grunn i det videre arbeidet med tiltak 12 og 13 i handlingsplanen. Tiltak 12 og 13 ses i sammenheng. I arbeidet med tiltakene er det etablert et samarbeid og dialog med organisasjoner som driver chat-, meldings- og telefontjenester. Det er også etablert dialog med

Psykologistudentenes opplysningsarbeid for unge (POFU) og andre relevante aktører i arbeidet.

På bakgrunn av øremerkede midler i revidert nasjonalbudsjett 2023 innvilget Helsedirektoratet tilskudd til de fem RVTSene til arbeid med økt kompetanse blant ansatte og frivillige som betjener chat-, meldings- og telefontjenester innen psykisk helse. RVTS planlegger et felles samarbeidsprosjekt med RVTS Sør som prosjekteier og -leder. Sentrene ønsker å tilby digital kompetanseheving, blant annet med utgangspunkt i opplæringsmaterieill som sentrene allerede har utviklet, inkludert digitale ressurser. Sentrene beskriver også i sin tilskuddssøknad at de vil involvere relevante aktører i arbeidet, slik som målgruppen og andre kompetansemiljøer. I henhold til sentrenes fremdriftsplan, vil arbeid med utfordringsbilde og planlegging komme godt i gang i 2023. Produksjon, testing og pilotering av selve løsningen vil foregå i 2024, før videre justering og implementering setter fart i 2025. I tillegg til arbeid med digitalt kompetansehevingstilbud, vil RVTS som en del av arbeidet også utrede muligheten for en årlig faglig konferanse for målgruppen.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 13 Regjeringen vil vurdere samordning av relevante hjelpetelefoner innen det psykiske helseområdet og evt. andre relevante telefoner, til ett felles nasjonalt nummer, og mulighet for etablering av nødknapp.

Det vises til rapportering på tiltak 12, da tiltak 12 og 13 ses i sammenheng. Tiltaket ses også i nær sammenheng med, og bygger på erfaringer fra, arbeidet som gjøres gjennom DigiUng-samarbeidet. Helsedirektoratet har på bakgrunn av innsiktsarbeid, møter med aktuelle fagavdelinger og andre relevante aktører, samt workshops med organisasjoner, vurdert oppdraget. Helsedirektoratets vurdering av prioriteringer jf. oppdrag om samordning, felles nasjonalt nummer, mulighet for etablering av en nødknapp (tildelingsbrev nr. 84, 2021) ble levert Helse- og omsorgsdepartementet i eget notat juni 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Mål 3 – Begrenset tilgang til metode for selvmord

Tiltak 14 Regjeringen vil etablere mer formaliserte og standardiserte kriterier for klassifisering av selvmord i trafikken.

Arbeidet med å vurdere og utvikle mer standardiserte kriterier for klassifisering av selvmord i trafikken vil ha oppstart i begynnelsen av september 2023. Statens vegvesen har inngått avtale med Anna-Lena Andersson, som tidligere jobbet med utviklingen av kriterier for klassifisering av selvmord i trafikken i Sverige. Andersson vil bistå den tverrfaglig sammensatte faggruppen i arbeidet med kriteriene i Norge.

Ansvarlig departement: SD

Tiltak 15 Regjeringen vil fortsette arbeidet med å bidra til mer kunnskap og oversikt over utsatte områder og gjennomføre egnede og effektive tiltak som del av det forebyggende sikkerhetsarbeidet på jernbanen, T-bane og trikk.

Selvordsforebygging er en del av det generelle forebyggende sikkerhetsarbeidet på både vei- og jernbaneområdet. Etater under Samferdselsdepartementet jobber med problemstillingen og deltar i direktoratsamarbeidet tilhørende Nasjonalt forum for forebygging av selvmord.

Jernbanedirektoratet har utarbeidet et kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å forebygge selvmord knyttet til jernbane. Dette omfatter kartlegging av hendelser, kunnskapsoversikt og forslag til mulige tiltak. Arbeidet ble utført av Bane NOR på oppdrag fra direktoratet og rapport overlevert januar 2021.

Ansvarlig departement: SD

Tiltak 16 Regjeringen vil kartlegge antall høybroer med potensial for sikring og vurdere tiltak for sikring av disse.

Kartleggingen av bruene som utgjør risiko i denne sammenhengen, samt vurdering av mulige tiltak ble utarbeidet i 2021. Når Statens vegvesen, ved Drift og vedlikehold, gjør annet arbeid på disse bruene vil eventuelt selvmordssikring gjennomføres samtidig.

Ansvarlig departement: SD

Tiltak 17 Regjeringen vil legge fram en nasjonal alkoholstrategi med tydelig mål om nedgang i befolkningens alkoholkonsum.

Nasjonal alkoholstrategi (2021–2025). En helsefremmende og solidarisk alkoholpolitikk ble lansert i mars 2021. Den finnes her: [Nasjonal alkoholstrategi \(regjeringen.no\)](https://regjeringen.no). Strategien er nå forlenget til 2030.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 18 Regjeringen vurderer å begrense tillatt mengde A/B-legemidler (narkotiske og vanedannende legemidler) på papirresepter og muntlige resepter til tre døgns vanlig terapeutisk dose.

Forslaget er inntatt i ny forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler m.m. (<https://lovdata.no/forskrift/2022-06-02-977/§5-8>). Forskriften trådte i kraft 16.09.2022.

Bestemmelsen, bokstav c i § 5-8 om Særregler for resept for legemidler i reseptgruppe A og B, lyder:

«Ved rekvirering av legemidler til mennesker på annen måte enn via Reseptformidleren kan bare minste standardpakning eller en mengde tilsvarende vanlig terapeutisk dose i tre døgn rekvireres.»

Ansvarlig departement: HOD

Mål 4: God hjelp og gode behandlingsforløp for mennesker i selvmordsrisiko

Tiltak 19 Regjeringen vil vurdere å tydeliggjøre i helselovgivningen helse- og omsorgstjenestenes ansvar for å bidra til å forebygge selvskading, selvmordsforsøk og selvmord, samt om forebygging på gruppe- og samfunnsnivå kan omfattes av folkehelseloven.

Ikke påbegynt.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 20 Regjeringen vil utrede kunnskapsgrunnlaget for å etablere livskrisetilbud og utvikle anbefalinger om å opprette slike funksjoner.

Ikke påbegynt.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 21 Regjeringen vil videreutvikle veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord.

I arbeidet med revidering av retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling, ses det i innhenting av nytt kunnskapsgrunnlag og utarbeidelse av nye anbefalinger hen til tiltaket om å videreutvikle det veiledende materialet for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord. Det vil vurderes hva av det som fremkommer i dette arbeidet som tematisk allerede er omtalt i det veiledende materialet og hva ikke er omtalt, men bør inngå i en videreutvikling av veiledende materiell. De to normerende produktene fra Helsedirektoratet skal understøtte hverandre mht. innhold, anbefalinger og veiledning. Det vil vises til det veiledende materialet i ny retningslinje.

Det veiledende materialet er i perioden 2020-2022 supplert med verktøy som ressurskart og demonstrasjonsfilmer som omhandler temaene bruk av sikkerhetsplan, kartlegging og informasjon om selvskading, samt involvering av pårørende. Dette er ressurser som utdyper temaer omtalt i det veiledende materialet.

I Sintefs årlige rapporteringen fra kommunene på psykisk helse og rusfeltet (IS- 24/8) for 2022, oppgir 89% av kommunene at de er kjent med det veiledende materialet. 47% av

kommunene svarer i samme undersøkelse at de har en plan på hvordan de skal gjøre det veiledende materialet kjent for relevant helsepersonell.

Våren 2023 lanserte RVTS Øst nettsiden Snakkomselvmord.no. Ressursen er finansiert av Helse Sør-Øst. Denne nettressursen er utviklet for helsepersonell som møter mennesker som selvskader eller er i en selvmordsrisiko (se tiltak 56 for ytterligere informasjon om Snakkomselvmord.no). Veiledende materiell omtales flere ganger i denne nettressursen som referanse for råd og veiledning. Høsten 2023 vil det iverksettes ytterligere informasjonstiltak for at veiledende materiale gjøres kjent for relevante målgrupper. Veiledende materiell gjøres også kjent når det gjennomføres kompetansetiltak som en del av regionenes arbeid med folkeopplysningskampanje om forebygging av selvmord.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 22 Regjeringen vil tilrettelegge for at kommunene utarbeider plan/delplan for forebygging, tidlig identifisering og oppfølging av selvskading og selvmordsforsøk, herunder understøtte implementering av elektronisk veiledning for utvikling av kommunale handlingsplaner.

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har utarbeidet nettsiden [Kommunal handlingsplan om selvmord og selvskading](#). Nettsiden ble lansert høsten 2020. Samtlige RVTS har igangsatt tiltak for å implementere malen. Dette innebærer tiltak som å informere om malen på konferanser, i nasjonalt storbynettverk, kompetansenettverk, i undervisning, i samarbeidsmøter og på konferanser.

RVTS retter seg aktivt til kommunene i sin region og tilbyr bistand og veiledning i etablering av kommunale handlingsplaner ved bruk av nettressursen. I sin veiledning vektlegger RVTS overfor kommunene at det er svært viktig å starte med å forankre planen i kommunens ledelse, dette er helt sentralt når målsettingen med en slik plan er at den skal favne alle etater og organisasjoner i en kommune. RVTS utarbeider også ytterligere verktøy for å bistå tjenestene i arbeidet med å utarbeide kommunale planer for forebygging av selvmord og selvskading. Dette består av en felles presentasjon som kan benyttes i undervisning i regi av RVTS, informasjonsfilm om utarbeidelse av handlingsplan tilgjengelig på RVTSenes hjemmesider, webinar og undervisningspakke.

Nettressursen Snakkomselvmord.no, som RVTS Øst lanserte våren 2023, vil være et supplement til digital mal for kommunal handlingsplan. I nettressursen vektlegges temaer som fenomenforståelse, kartlegging og behandling av akutt og tilbakevendende selvmordstematikk og selvskading. Pårørende, etterlatte, risiko for smitte og de sårbare overgangene belyses i nettressursen. Se tiltak 56 for ytterligere informasjon om Snakkomselvmord.no.

Flere kommuner har utarbeidet gode handlingsplaner med relevante og gjennomførbare tiltak og er nå i gang med å iverksette flere av tiltakene. I Sintefs årlige rapporteringen fra kommunene om psykisk helse og rustjenester (IS- 24/8) for 2022, svarer 49% av kommunene at de har etablert skriftlige rutiner/prosedyrer for oppfølging av personer etter selvmordsforsøk. 30% av kommunene svarer at de har rutiner for oppfølging av personer

med selvskadingsproblematikk. 26 % av kommunene har skriftlige rutiner/prosedyrer for samarbeid med spesialisthelsetjenesten for oppfølging ved utskrivelse etter selvmordsforsøk.

Mal for kommunale handlingsplaner ble revidert høsten 2022. Informasjon om og lenke til handlingsplanmalen er lagt inn i det veiledende materialet for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 23 Regjeringen vil øke utbredelsen av tilbudet Rask psykisk helsehjelp.

Rask psykisk helsehjelp (RPH) er et kommunalt, lavterskel behandlingstilbud for personer over 16 år med milde til moderate psykiske vansker/lidelser, begynnende ruslidelse og søvnevansker. Evaluering av RPH har vist at tilbudet både er etterspurt og effektivt, og at det når målgruppen med milde til moderate angst- og depresjonslidelser. For å stimulere til at flere kommuner etablerer RPH, ble det i 2021 besluttet å gradvis legge om tilskuddsordningen til en implementerings- og utdanningsstøtte.

Tiltaket følges opp av Helsedirektoratet sammen med Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA) og Norsk forening for kognitiv terapi (NFKT). Helsedirektoratet har gjort en anskaffelse av opplæringstilbudet til RPH-team, som muliggjør at alle ansatte i kommuner hvor det er vedtatt opprettelse av RPH-team kan søke seg til opplæring. Opplæringen er anskaffet fra NFKT. Etter omleggingen våren 2021, er det mange kommuner som har vist interesse for kurs og i SINTEFs årlige rapportering fra kommunene på psykisk helse og rusfeltet (IS- 24/8), opplyser 40 kommuner at de planlegger for å opprette RPH i sin kommune. NAPHA har fått tilskudd til å øke sin implementeringsstøtte til kommuner som skal starte opp RPH-team, og også støtte til kommuner med eksisterende team. NAPHA har utarbeidet en håndbok for etablering og drift av RPH-team. De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har bidratt med kunnskap om forebygging av selvmord inn i håndboken. Det er opprettet en nasjonal veilederordning for alle RPH-team, og det er startet et arbeid for å gjøre tilgjengelig digital, rutinemessig innhenting av resultatdata for alle RPH-team av effekten av RPH-behandling (før, under og etter behandling).

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 24 Regjeringen vil gjøre helsestasjons- og skolehelsetjenesten mer digitalt tilgjengelig.

DigiHelsestasjon har mottatt midler til å ferdigstille arbeidet med digitalisering av skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom (HFU) (prosjekt DigiHelsestasjon – Ungdomsløsningen). Tre kommuner er med og utvikler løsningen, og til sammen seks kommuner piloterer den. Løsningen skal gjøre det mulig for ungdom under 16 år å bestille time hos skolehelsesykepleier via mobil, enkelt finne sin nærmeste HFU, og å få tilpasset informasjon fra sin egen skolehelsetjeneste/HFU rett på mobilen.

Ungdommer som er 16 år og eldre kan også gjennomføre digitale konsultasjoner med helsesykepleier, både på mobil og PC, gjennom allerede etablert løsning (DigiHelsestasjon – Basisløsningen). Per juli 2023 var løsningen brukt i 157 kommuner.

Piloteringen av Ungdomsløsningen startet våren 2023 i Oslo, Bergen og Haugesund. I september vil kommunene Stavanger, Arendal og Hjelmeland følge på. Pilotering avsluttes innen utgangen av oktober 2023, mens det nasjonale prosjektet i stort vil avsluttes innen utgangen av november 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 25 Regjeringen vil stimulere til at flere kommuner gjennomfører forebyggende hjemmebesøk for eldre, blant annet for å kunne avdekke depresjon, andre psykiske plager og rusmiddelrelaterte problemer, og gjennom dette bidra til å redusere risiko for selvmord.

I 2021 sendte Helsedirektoratet ut et brev til alle landets kommuner, samt statsforvalterne, om viktigheten av å tilby og opprette forebyggende hjemmebesøk som tiltak. Forebyggende hjemmebesøk er også tema på samlinger med statsforvaltere og kommuner. Brevet inneholder lenker til eksempler på gjennomføring, samt rundskriv og retningslinje for gjennomføring av forebyggende hjemmebesøk. I 2022 svarte 36% av kommunene at de gjennomfører systematisk forebyggende hjemmebesøk blant eldre (Sintef 2022).

I Meld. St. 24 (2022–2023) Fellesskap og meistring har regjeringen foreslått å stimulere til at flere kommuner tar i bruk forebyggende hjemmebesøk, blant annet gjennom oppdatering og samordning av veiledningsmateriell. Tiltaket ses i sammenheng med forslaget om styrket boligrådgivning.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 26 Regjeringen vil øke fastlegenes bevissthet om pasienters alkoholproblemer og utvikle verktøy for å håndtere dette.

Tiltaket ses i sammenheng med oppfølging av tiltakene i Nasjonal alkoholstrategi (2021–2025). En helsefremmende og solidarisk alkoholpolitikk, og som nå er forlenget til 2030 (jf. tiltak 17). I 2022 fikk Helsedirektoratet i oppdrag å bidra til økt kunnskap om alkoholproblematikk i kommunale helse- og omsorgstjenester, herunder fastlege, for å identifisere pasienter med, eller risiko for, å utvikle, alkoholproblemer ved å ta i bruk anbefalte kartleggingsverktøy mv.

Alkoholproblematikk vil også inngå som en del av regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 27 Regjeringen vil styrke befolkningens tilgang til digitale mestringsverktøy innen psykisk helse for å øke og tilpasse tilbudene til befolkningen, samt senke terskelen for å få hjelp.

Prosjekt Mestringsverktøy psykisk helse ble etablert i 2015 med mål om å gi tilgang til nettassistert behandling for angst og depresjon i norske kommuner. Det ble anskaffet en leverandør, <https://assistertselvhjelp.no/>, som leverer åtte ulike verktøy for behandling av blant annet depresjon, angst, stress, søvn mm. Verktøyene kan benyttes av innbyggere i kommunen sammen med behandler (veiledet selvhjelp). Prosjektet er et samarbeid mellom Helsedirektoratet og Norsk helsenett (NHN) som har ansvar for Helsenorge-portalen. Prosjektet er todelt og har to ulike mål. Mål 1 er hovedmålet: Sørge for effektiv og tilgjengelig digital behandling av lette til moderate psykiske lidelser for innbyggere i norske kommuner. Mål 2 er: Utvikling av Verktøyformidleren i Helsenorgeplatt-formen, slik at denne blir en plattform for tildeling av ulike verktøy til den norske befolkningen. Piloten ferdigstilles i 2023. FHI gjennomfører en RCT-studie av effekten av digital veiledet selvhjelp opp mot annen tradisjonell behandling gitt i Rask psykisk helsehjelp-team. Resultatene fra studien vil tidligst publiseres i 2024.

Også i spesialisthelsetjenesten arbeides det med digitale tilbud. Blant annet har Helse Vest RHF implementert eMeistring og arbeidsrettet behandling der målet er å komme tidlig til og å kunne gi behandling til store pasientgrupper. Pasienter til eMeistring kan også få behandling ved å ta direkte kontakt selv. Her er målet å nå de pasientene som vegrer seg for å gå via fastlegen. Helse Sør-Øst RHF innførte eMeistring i regionen i 2021, under ledelse av Sykehuset i Vestfold (<https://helse-sorost.no/nyheter/veiledet-internettbehandling-styrkertilbudet-innen-psykisk-helsevern>). Helse Fonna deltar i utvikling av et nytt nasjonalt digitalt læringsverktøy for selvmordsforebygging kalt "Simple". Hensikten er både grunnopplæring og kompetanseutvikling for medarbeidere og ledere. Arbeidet ledes av Solli DPS og Helse Fonna deltar både i fagutviklingsarbeidet og i styringsgruppen. Løsningen var planlagt tatt i bruk høst 2023, men er utsatt i påvente av den nye nasjonale retningslinjen for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling som skal inngå i Simple.

Under pandemien ble det kjøpt inn 5 ulike selvhjelps-/mestringsverktøy som er tilgjengelig for alle via helsenorge.no/verktoy (og gjennom app-stor og google play). Verktøyene har vært svært populære og videreføres fra høsten 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 28 Regjeringen vil revidere nasjonal retningslinje for forebygging av selvmord og legge til rette for implementering i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Ny retningslinje omhandler forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det vil bli gitt anbefalinger om utredning og behandling av selvmordsatferd, sikkerhetstiltak i døgnavdelinger, bruk av sikkerhetsplan, inkludering av pårørende/barn som pårørende, oppfølging og ivaretagelse av etterlatte/barn som etterlatte, planlegging av utskrivning og oppfølging etter utskrivning, og opplæring og ivaretagelse av ansatte etter alvorlige hendelser. Samhandling inngår i alle anbefalinger der det er relevant.

Utkast til retningslinje har vært på ekstern høring. Vurdering og innarbeiding av høringsinnspill pågår, og retningslinjen forventes publisert høsten 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 29 Regjeringen vil sikre at økt kunnskap om omstendighetene rundt selvmord brukes for å lære og for å forbedre tjenestene.

De regionale helseforetakene (RHFene) viser til at omstendighetene rundt selvmord blir gjennomgått (årsaks- og hendelsesanalyse) og brukes i læringsøyemed. Det nasjonale kartleggingssystemet for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling brukes og gir mulighet for gjennomgang og læring.

I Helse Sør-Øst RHF er ett av tiltakene i den regionale fagplanen for psykisk helsevern og rusbehandling å styrke satsingen på forskning innen innsatsområdene, blant annet gjennom målrettede utlysninger til forskning om selvmordsforebyggende tiltak.

Helse Midt-Norge RHF viser til at ett av helseforetakene innfører faste temamøter fra 2023 for å forsterke læring på tvers i klinikken, og det skal utarbeides opplæringspakke for «kompetanse i selvmordskartlegging» for miljøterapeuter/-arbeidere. I arbeidet gjennomgås alvorlige hendelser systematisk og virksomheten vurderer eget arbeid med tanke på læringspunkter. Det gjøres også en fullstendig hendelsesanalyse. Hendelser med selvmord hvor det er avdekket læringspunkter tas opp med involvert behandler, i behandlingsteam, avdeling og i klinikkens HMS/Kvalitets og pasientsikkerhetsråd. Flere avdelinger har etablert sitt eget analyse-team.

Helse Nord RHF viser til at Helgelandssykehuset over tid har hatt systematiske gjennomganger av alle alvorlige hendelser i Klinikken psykisk helse og rus. Hensikten med dette har vært ønske om læring. Psykiater Ewa Ness har vært engasjert i arbeidet. Tidligere gjennomgang har gitt en indikasjon på at det var behov for ekstra oppmerksomhet på å avdekke alvorlig depresjon. Det er gjennomført undervisning om dette. Sykehuset opplyser at resultatene er positive og at kompetansen hos de ansatte har økt. I år har denne gjennomgangen vært tema på felles samling for alle ledere og spesialister i klinikken. Utover dette har prosedyren for selvmordsvurdering vært gjennomgått i fagmiljøene og revidert, samt at undervisning om selvmordsvurdering er gjennomført med egne opplegg for voksne og for barn og unge.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 30 Regjeringen vil arbeide for at flere kan få hjelp for sin alkoholavhengighet på riktig behandlingsnivå.

Tiltaket ses i sammenheng med oppfølging av tiltakene i Nasjonal alkoholstrategi (2021–2025). En helsefremmende og solidarisk alkoholpolitikk (forlenget til 2030).

Alkohol og helse er et eget innsatsområde i den regionale fagplanen i Helse Sør-Øst RHF. Foretaket har utarbeidet en plan for oppfølging og gjennomføring av denne.

Noen eksempler på innsatser og tiltak i helseforetak og sykehus i Helse Sør-Øst RHF:

- *Implementering av regionalt kjernebatteri «DelMedMeg» som inkluderer blant annet spørsmål om selvmordsrisiko og bruk av alkohol og andre rusmidler*
- *Etablering av rusFACT (fleksible oppsøkende team rettet mot rusavhengige)*
- *Implementering av pasientforløp for alkoholavhengighet*
- *Pilotering av stedlig vurderingsteam for TSB i somatikk*
- *Etablering av behandlingsprogrammet E-mestring alkohol*
- *Implementering av nytt overdosekapittel i nasjonale pasientforløp (tidligere pakkeforløp) TSB, med angrekort og egen prosedyre*

I spesialisthelsetjenesten generelt skal det være rutiner for kontakt og henvisning mellom somatikken, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Helseforetakene/sykehusene sørger for at det eksisterer rutiner hvor alkoholbruk er et eget punkt i inntakssamtalen i somatikken ved hjelp av AUDIT-C eller andre verktøy som inneholder gode spørsmål for kartlegging av alkoholbruk, samt tiltak for videre oppfølging ved identifisert problematisk alkoholbruk. I Helse Nord RHF er det etablert digitale behandlingsopplegg for personer med rusproblemer. Slike tilbud vurderes også i Helse Midt-Norge RHF.

Helse Stavanger har fått midler til et innovasjonsprosjekt om hvordan sikre samtidig behandling av psykiske lidelser, ruslidelser og somatiske lidelser.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 31 Regjeringen vil legge til rette for tettere oppfølging av pasienter før og etter utskrivning fra døgnbehandling i tverrfaglig spesialisert rusbehandling, herunder økt tilgang til brukerstyrt seng.

I alle regioner etterstrebes god planlegging og koordinering av pasientforløp i samarbeid med kommunene, fra innleggelse til utskrivning og i tiden etter.

Nasjonale pasientforløp (tidligere pakkeforløp) i TSB gir føringer for koordinering og samhandling før og etter utskrivning fra døgnbehandling.

Forebygging av selvmord er et innsatsområde i den regionale fagplanen for psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Helse Sør-Øst RHF. Det er etablert en arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak for å sørge for tilstrekkelige tjenester 24/7 innen

psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, inkludert konsultasjonstjeneste innad i spesialisthelsetjenesten og for kommunale aktører.

Tiltak i den regionale fagplanen:

- Helseforetakene/sykehusene sørger for at det eksisterer rutiner for oppfølging etter utskrivelse, inkludert oppdatert kriseplan med tiltak og intervensjoner i kommunen*
- Helseforetakene/sykehusene sørger for at det eksisterer rutiner for at epikrise sendes samtidig som utskrivelse etter selvmordsforsøk/selvskading*
- Helseforetakene/sykehusene skal ha skriftlige rutiner for kartlegging av selvskading og tiltak ved selvskading hos barn og unge*

Avdeling TSB ved Klinikk for psykisk helsevern og rus i Helse Møre og Romsdal HF har tett samhandling mellom de ulike seksjonene og de ulike tilbudene, og tilbyr pasientene oppfølging både før og etter utskrivning fra døgnet. De har faste møter med de største kommunene og deltar aktivt inn i prosjekt som skal sikre god oppfølging både før, under og etter utskrivning. Avdelingen har tilbud om brukerstyrt seng som utnyttes i stor grad. Det utarbeides kriseplaner til alle pasientene og de som har gjort avtale om brukerstyrt seng, har det i kriseplan.

Ved St. Olavs hospital har Rusklinikken implementert tiltak fra pasientsikkerhetsprogrammets to pakker; forebygging av overdose og forebygging av selvmord. Ved alle innleggelser gjennomføres tiltak før og under innleggelse, samt ved utskrivning. Hendelser med selvmord hvor det er avdekket læringspunkter tas opp med involvert behandler, i behandlingsteam, i avdeling, på tvers av avdelinger og i klinikkens HMS-kvalitetsgruppe. Døgnavdelingene har gjennomført kompetansehevende tiltak knyttet til forebygging av selvmord. Flere ansatte har gjennomført Vivat-kurs. Klinikken benytter selvkartleggingsverktøyet NORSE. Kartleggingen inneholder spørsmål om selvmord. Klinikken tilbyr sekvensielle innleggelser etter endt hovedinnleggelse. Pasienter som ikke har poliklinisk behandling tilbys «time-i-hånd» ved utskrivning. Poliklinikken har rutine for å kontakte alle pasienter som uteblir fra avtalt behandlingstid.

Ved Helse Nord-Trøndelag, Klinikk for psykisk helsevern og rus, starter arbeidet med kriseplan de første dagene etter innleggelse. For å forebygge selvmord forårsaket av overdose, er det utviklet egne tiltak som favner både teoretisk kunnskap om overdosefare, samt praktisk opplæring. Det er et sentralt mål at pasientens totalsituasjon med tanke på både bolig, økonomi, sosialt nettverk, sysselsetting og oppfølging fra både kommune og spesialisthelsetjeneste skal være stabilisert og forutsigbar før pasienten utskrives.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 32 Regjeringen vil be de regionale helseforetakene, i samarbeid med Helsedirektoratet, vurdere om bruk av sensortechnologi i døgnavdelinger i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling er et relevant hjelpemiddel for å forebygge pasientskader og selvmord.

Nordlandssykehuset har igangsatt et innovasjonsprosjekt (pilot) på tvers av avdelinger for å vurdere bruk av sensorteknologi for å forebygge selvmord og redusere personskader. Prosjektet ble igangsatt våren 2022.

Ved St. Olavs Hospital pågår et innovasjonsprosjekt i det somatiske akuttmottaket med mål om å få frem et produkt som kan måle pust og puls kontaktløst. Psykisk helsevern vil koble seg på dette arbeidet med tanke på videre utvikling.

I Helse Nord-Trøndelag arbeides det med et prosjekt ved tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) om å ta i bruk Somnofy for søvnovervåking ved døgnposten. Det jobbes med tekniske, praktiske og sikkerhetsmessige elementer som må være på plass før teknologien blir tatt i bruk.

Klinikk psykisk helse og avhengighet ved Oslo universitetssykehus HF er tildelt innovasjonsmidler fra Forskningsrådet og Helse Sør-Øst RHF for å utvikle og innføre avansert sensorteknologi i samarbeid med innovasjonsselskap i privat næringsliv. Flere helseforetak i regionen deltar i prosjektet kalt "Trygg Natt". Målet er å utvikle sensorer som kan registrere pustefrekvens og bevegelse.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 33 Regjeringen vil sørge for at somatiske enheter har selvmordsforebyggende kompetanse og samarbeid med psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling om pasienter med somatiske tilstander.

Helse Sør-Øst RHF viser til etablering av en arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak for å sørge for tilstrekkelige tjenester 24/7 innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, inkludert konsultasjonstjeneste innad i spesialisthelsetjenesten og for kommunale aktører.

Rutiner for tilsynsfunksjon overfor somatiske avdelinger var høsten 2022 under etablering i regionen. Det har også vært jobbet med pilotering av stedlig vurderingsteam for TSB i somatikk.

Arbeidsgruppen tilknyttet regionalt innsatsteam har utarbeidet en regional veileder for møte med mennesker som innlegges ved somatiske akuttmottak med villet egenskade. Målet med veilederen er å øke kunnskap om temaet og skape gode pasientforløp. I desember 2022 ble arbeidet med veilederen startet med en samling med deltakere fra alle helseforetak og sykehus i Helse Sør-Øst. Brukere, ansatte ved somatiske akuttmottak og i psykisk helsevern var representert for å dele erfaringer og gi innspill til arbeid med å etablere gode rutiner ved somatiske akuttmottak. Slutføring av veilederen vil skje høsten 2023 og implementering av veilederen ved de enkelte helseforetak planlegges igangsatt i 2024.

RVTS Vest har fått i oppdrag å bidra med kompetanseheving på selvmordsforebygging i de somatiske enhetene i Helse Vest. Liaison-team er lokalisert ved Haugesund sjukehus. Avdeling psykisk helsevern gjør vurderinger av blant annet selvmordsrisiko ved innleggelse til somatiske døgnposter.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 34 Regjeringen vil sørge for at pasienter som innlegges og behandles for somatiske tilstander som kan relateres til et selvmordsforsøk blir vurdert for selvmordsrisiko av helsepersonell med tilstrekkelig kompetanse.

Flere helseforetak viser til at det er etablert pasientforløp som vektlegger samhandling mellom psykisk helsevern, tverrfaglig spesialisert rusbehandling og somatiske enheter. Enkelte av helseforetakene melder også om egne prosedyrer for samhandling mellom psykisk helsevern, tverrfaglig spesialisert rusbehandling og somatiske enheter. Flere helseforetak planlegger undervisning om selvmordsforebygging ved somatiske enheter. Det er etablert liaisonstjenester og tilsynsfunksjoner ved helseforetakene/sykehusene.

Ny regional plan for tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) i Helse Vest har fire innsatsområder, der ett av dem er økt oppmerksomhet på pasienter med alkoholproblemer i somatiske enheter.

Helse Midt-Norge viser til at Medisinsk avdeling i Klinikk for medisin og nevrologi ved Sykehuset Namsos, ivaretar personer med selvmordsrisiko i etterkant av f.eks. forgiftning med alkohol, medikamenter og/eller rusmidler. Disse pasientene tas imot i overvåkingsenheten. Der er bemanningen stabil, det er høy kompetanse (intensiv- eller annen spesialsykepleier) og det er sikret kontinuerlig tilsyn. Det er godt samarbeid med psykiatrisk avdeling, der personalet samarbeider om fastvakt/tilsyn for å ivareta pasientens sikkerhet under innleggelsen. Når den akutte intoksikasjonen er avklart og ferdigbehandlet, henvises pasienten til psykiatrisk tilsyn med selvmordsrisikovurdering. Ingen pasienter med akutte intoksikasjoner blir skrevet ut fra medisinsk avdeling før tilsynet er utført og risikovurderingen er dokumentert.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 35 Regjeringen vil sikre gode overganger og samarbeid mellom tjenester, ved utskriving og i videre oppfølging. Pasienter som skrives ut etter selvmordsforsøk skal få tilbud om kriseplan og oppfølging i tråd med pakkeforløpene.

Helsedirektoratet arbeider som en del av oppfølgingen av Nasjonal helse- og sykehusplan (NHSP) med å understøtte helsefelleskapene, en samarbeidsarena mellom foretak og omliggende kommuner. Målet med helsefelleskapene er å bedre samhandlingen mellom nivåene. Pasienter med psykiske lidelser og rusmiddelproblemer og barn og unge er to av fire prioriterte pasientgrupper for helsefelleskapenes arbeid (de øvrige er skrøpelige eldre og personer med flere kroniske lidelser). I oppfølging av NHSP, har Helsedirektoratet i 2021 blant annet levert på oppdrag om ønsket innretning av utskrivningsprosessen, og høsten 2022 ble det levert en nærmere vurdering av årsakene til utfordringene med utskrivningsprosessen og et forslag til hvordan det i større grad kan følges med på kvaliteten i utskrivningsprosessen.

Et notat om oppdatert utfordringsbilde med vekt på samhandling ble overlevert til Helse- og omsorgsdepartementet høsten 2022. I januar 2023 ble det overlevert et notat til Helse- og omsorgsdepartementet om hvordan Helsedirektoratet vil understøtte helsefelleskapene i 2023, der det beskrives tiltak det arbeides med, samt relevante arbeider pågående i Helsedirektoratet med relevans for helsefelleskap, samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommuner og prioriterte pasientgrupper.

I 2023 skal ny veileder til samhandlingsavtalene mellom kommuner og foretak leveres og publiseres. Nasjonal tverrsektoriell veileder for psykisk helsearbeid for barn og unge forventes publisert høsten 2023. En revidert versjon av veilederen Sammen om mestring er planlagt publisert våren 2024.

I den nye nasjonale faglige retningslinjen for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, som vil publiseres høsten 2023, vil det inngå anbefaling om planlegging av utskrivning, overganger og oppfølging etter utskrivning.

I alle helseregioner vektlegges samarbeid og planlegging med lokal helsetjeneste om oppfølging etter utskrivning, også bruk av kriseplan.

Helse Sør-Øst RHF har gjennom det siste året jobbet aktivt med gjennomføring av handlingsplanen og regional fagplan. Regionalt innsatsteam for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring i Helse Sør-Øst RHF har fått i oppdrag å bidra i oppfølging av oppdraget til helseforetakene/sykehusene om å etablere gode rutiner for å forebygge selvmord. Innsatsteamet er bedt særlig om å understøtte helseforetakene i arbeidet med rutiner knyttet til selvskading hos barn og unge, rutiner ved somatisk akuttmottak, og oppfølging av etterlatte. Det ble nedsatt en egen arbeidsgruppe med deltakere fra helseforetak/sykehus for å følge opp oppdraget til innsatsteamet. Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Nasjonalt senter for selvmordsforskning- og forebygging (NSSF) har vært viktige ressurser tilknyttet arbeidet. Flere helseforetak har videre organisert forbedringsgrupper som ledd i dette arbeidet.

Helse Sør-Øst RHF har også nedsatt en arbeidsgruppe som skal kartlegge og vurdere akutttilbud og beredskap for psykisk helsevern for voksne, barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i regionen, og gi anbefalinger for hvordan man best kan ivareta tilstrekkelig kompetanse og beredskap for alle fagområder i hele regionen. Gruppen vil gi sine anbefalinger i november 2023.

Helse Vest RHF viser til at alle pasienter utskrevet fra akuttpost med økt risiko for selvmord skal sikres oppfølging enten av fastlege, psykisk helsetilbud i kommune eller psykisk helsevern i spesialisthelsetjenesten. Ved utskrivning skal pasienten ha med seg «time i handa». Dette er innført i alle akutenheter.

Helse Fonna viser til at det er etablert ettervernstilbud i overgang fra døgnpost DPS for pasienter som ikke skal ha videre oppfølging i spesialisthelsetjenesten. DPS kobler da på ettervern og kommunens helsetilbud og sørger for en god overgang. Det ble i 2021 etablert felles mottaksavdeling med akuttmottak og observasjonspost for både somatikk, rus og psykisk helsevern ved Haugesund sjukehus. Målet med felles mottaksavdeling er å gi en

reell helhetlig vurdering av pasienten. Dette bidrar blant annet til en raskere kartlegging av selvmordsrisiko ved innleggelse.

Helse Midt-Norge viser til at barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUP) i Helse Nord-Trøndelag bruker sikkerhetsplan/kriseplan systematisk. Den utarbeides sammen med pasient og pårørende. BUP sengepost brukes ved behov for innleggelse. Det er etablert tett samarbeid mellom sengepost og poliklinikkene.

Alvorlig rusintoksikerte barn og unge blir etter vurdering lagt inn på barneavdelingen eller på intensivavdelingen. Personalet fra BUP samarbeider med disse om tilsyn og vurdering av behov for videre helsehjelp. Det er etablert samarbeid med førstelinjetjenesten og deltakelse i Fact ung-team (Flexible Assertive Community Treatment ung-team).

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 36 Regjeringen vil gjennomgå og forbedre den akuttmedisinske kjeden for personer i selvmordsfare, herunder bruken av ambulante akutt-team.

Helsedirektoratet er medlem av Nasjonalt råd for akuttmedisinske tjenester og leder Nasjonalt fagnettverk for akuttmedisinske tjenester. Disse rådene har hatt en strategisk plan for det akuttmedisinske området, som har blitt fulgt opp. Den strategiske planen revideres i 2023, og vil også innbefatte personer i selvmordsfare.

Det skal utarbeides en stortingsmelding om akuttmedisinske tjenester i løpet av inneværende stortingsperiode og Helsedirektoratet vil høsten 2023 gjennomføre flere utredningsoppdrag i forbindelse med dette. Dette vil innebære hele den akuttmedisinske kjeden, og også omfatte personer i selvmordsfare. Annet og tilgrensende utviklingsarbeid i den akuttmedisinske kjede omfatter også disse pasientgruppene. Akuttmedisinske tjenester er del av Nasjonal helse- og sykehusplan 2020-2023. Se også rapportering på tiltak 38.

Helse Sør-Øst RHF har nedsatt en arbeidsgruppe som skal kartlegge og vurdere akutt-tilbud og beredskap for psykisk helsevern for voksne, barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i regionen, og gi anbefalinger for hvordan man best kan ivareta tilstrekkelig kompetanse og beredskap for alle fagområder i hele regionen. Gruppen vil gi sine anbefalinger i november 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 37 Regjeringen vil videreutvikle og implementere beslutningsstøtteverktøy i akuttmedisinsk kommunikasjonsentraler (AMK) og legevaktsentraler.

Se rapportering på tiltak 38.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 38 Regjeringen vil utarbeide kurs for personell i akuttmedisinske kommunikasjonsentraler (AMK) og legevaktsentraler om selvmordsfare, inkludert opplæring i beslutningsstøttesystemer og praktiske kommunikasjonsferdigheter.

Det er i statsbudsjettet bevilget midler til kompetanseutvikling på selvskadings- og selvmordstematikk hos personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, psykisk helsevern (PHV), tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og somatikk. Helsedirektoratet har på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet laget en plan for bruk av midlene. I 2023 brukes deler av midlene til å styrke kompetansen om selvskading og selvmordstematikk ved akuttmedisinske kommunikasjonsentraler (AMK-sentraler) og legevaktsentraler i Norge. Dette inkluderer opplæring i beslutningsstøttesystemer og praktiske kommunikasjonsferdigheter.

Nasjonalt senter for helsetjenestens kommunikasjonsberedskap (KoKom) har fått i oppdrag å gjennomføre oppdraget. Dette skal gjennomføres i samarbeid med andre relevante kompetansesentre/organisasjoner, hvor Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (NKLM) og Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (NAKOS) vil være sentrale. Oppdraget innebærer:

- Revisjon av Norsk indeks for medisinsk nødhjelp
- Revisjon av Legevaktindeks og utarbeiding av nettkurs for legevaktleger og legevaktsykepleiere (NKLM)
- Kartlegging av faktagrunnlag og utarbeiding av nettkurs for operatører (KoKom)

Utarbeidelse av implementeringsplan vil inngå i arbeidet, som etter planen skal ferdigstilles medio 2023/primò 2024.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 39 Regjeringen vil styrke fokuset på tjenestenes ivaretagelse av barn som pårørende etter alvorlige selvskading eller selvmordsforsøk.

For å styrke fokuset på ivaretagelse av barn som pårørende til foreldre/pasienter med alvorlig selvskading og selvmordsforsøk, vil det vurderes justeringer i den nasjonale pårørendeveilederen og kapittelet om Barn som pårørende, ved neste oppdatering.

I forbindelse med arbeidet med ny nasjonal faglig retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, ble det foretatt et systematisk søk etter forskningsartikler som undersøkte effekt av informasjons- og støttetiltak for pårørende/barn som pårørende til pasienter med selvmordsatferd. Resultatet viste at det ikke ble funnet studier. I påvente av nye studier vil det være sentralt å løfte frem de generelle kravene i pårørendeveilederen som omhandler barn som pårørende i ulike innsatser. Fokuset på ivaretagelse av barn som pårørende løftes også i kurs og kompetansetiltak tilrettelagt for en bredde av tjenester i regi av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Regionale kunnskapssentre for barn og unges psykiske helse (RKBU/RBUP).

Helsedirektoratet arbeider med Pårørendestrategien og implementering av tiltakene i denne. Et sentralt tiltak er å øke den nasjonale kunnskapen om pårørende. Det gjennomføres derfor en årlig pårørendeundersøkelse. I 2022 konsentrerte undersøkelsen seg om unge voksne mellom 16 og 25 år. Målet var å få mer kunnskap om hvordan unge pårørende som er i store livsfaseendringer opplever å være pårørende og hvordan de opplever å leve sine liv.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 40 Regjeringen vil styrke fokuset på pårørende som ressurs i selvmordsforebygging.

I arbeidet med revidering av retningslinjen for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling og videreutvikling av veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord, er det å styrke fokuset på pårørende som ressurs i selvmordsforebygging sentralt. Perspektivet løftes inn i flere pågående innsatser.

Fokuset på pårørende som en ressurs i det selvmordsforebyggende arbeidet vektlegges i kurs og kompetansetiltak i regi av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging (NSSF) har med midler fra Helsedirektoratet laget videoressursen "Hvorfor og hvordan involvere pårørende ved behandling og oppfølging av selvmordstematikk?". I denne filmen snakker Fredrik Walby (NSSF), Bjørn Johnsen (FACT Gamle Oslo) og Anne-Grethe Terjesen (Pårørendealliansen) om betydningen av involvering av pårørende og hvordan involvering kan gjøres, i en samtale med Else Kåss Furuseth. Målgruppen for filmen er ansatte i primær- og spesialisthelsetjenesten. Det lenkes til denne videoressursen i det veiledende materialet for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord. Det vil også vurderes om lenke til videoressursen legges inn i ny retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling når den er ferdigstilt. Målet med videoressursen er å styrke fokuset på involvering av pårørende gjennom varierte kompetansetiltak. Videoressursen ble lansert i 2022 og er teksten på nord-, sør-, lulesamisk og engelsk.

Helsedirektoratet arbeider i tillegg med Pårørendestrategien – Vi de pårørende og implementering av tiltakene i denne.

I Helse Sør-Øst RHF utarbeides det prosedyrer som skal sikre systematisk pårørendesamarbeid og bruk av mestringsplan/sikringsplan med involvering av pårørende. Det planlegges nettside til pårørende med selvmordsforebygging som fokusområde.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 41 Regjeringen vil vurdere behovet for egen omtale av selvmord i den nasjonale pårørendeveilederen.

I tilknytningen til Pårørendestrategien (2021–2025) har Oslo Economics evaluert implementeringen av Pårørendeveilederen i helse- og omsorgstjenestene og har anbefalt at

veilederen revideres og oppdateres i henhold til funnene i evalueringen. I revidert nasjonalbudsjett 2022 ble Helsedirektoratet tildelt midler til videre arbeid med å revidere pårørendeveileder.

Det er flere av kapitlene i Pårørendeveilederen som er redigert blant annet i forhold til barn som pårørende. Gjennom dette arbeidet er det avdekket behov for en større revidering og oppdatering av nytt kunnskapsgrunnlag. De endringene som er gjennomført nå betegnes som fase 1 og Helsedirektoratet vil anbefale ytterligere en fase 2. For å styrke fokuset på ivaretagelse av barn som pårørende til foreldre/pasienter med alvorlig selvskading og selvmordsforsøk, vil det vurderes justeringer i kapitlet Barn som pårørende i pårørendeveileder ved en eventuell fase 2.

Pårørendeveilederen har i dag omtale av selvmord i kapittel om støtte til familie og pårørende, det er også underkapittel som omtaler akutte hendelser og bl.a. støtte ved brå død der selvmord nevnes. Det er egne anbefalinger som omtaler ivaretagelse av barn, og også tekst om barn og unge inne i anbefalinger om støtte til familien som helhet i disse vonde situasjonene. Veilederen har i tillegg en generell anbefaling om å veilede pårørende i kommunikasjon med pasienten. I en evt. revidering av Pårørendeveilederen, i fase 2, vil det vurderes å legge inn en henvisning til veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord og retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 42 Regjeringen vil revidere den gjeldende nasjonale veilederen for helse- og omsorgstjenester for innsatte i fengsler.

Helsedirektoratet har gjennomført ekstern høring i revidering av den nasjonale veilederen for helse- og omsorgstjenester for innsatte i fengsler. Selvmordsproblematikk tematiseres og beskrives flere steder i veilederen. Det er forventet at veilederen er ferdig revidert høsten 2023. Det arbeides med oppbygging av kompetanse om selvmordsforebyggende tiltak for ansatte i helse- og omsorgstjenestene i fengsel.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 43 Regjeringen vil vurdere å utvide bruken med pust- og bevegelsessensor i fengselsceller, når det er oppnådd tilstrekkelig erfaring med bruken av det.

Ved lov 26. mars 2021 nr. 15 fikk straffegjennomføringsloven en ny bestemmelse (§ 29 a) med hjemmel for å benytte pust- og bevegelsessensor i fengsel. Loven trådte i kraft 1. april 2021. Systemet for pust- og bevegelsessensor ble først etablert i Agder fengsel, for utprøving der. Videre er systemet tatt i bruk på enkelte celler i Trondheim fengsel, og det er under etablering eller planlagt etablert i Ila fengsel og forvaringsanstalt, Romerike fengsel Ullersmo avdeling, Ungdomsenhet Øst og i Bjørgvin fengsel. Det er også under etablering i enkelte celler ved Sem fengsel og i Bredtveit fengsel og forvaringsanstalt. Etablering av systemet krever bygningsmessig tilrettelegging, og vil komme i forbindelse med renovering,

nybygg eller lignende. Systemet er prioritert etablert i mottaksavdelinger og enkelte andre avdelinger hvor behovet er vurdert som størst.

Det er i tillegg etablert et kompetansesamarbeid om forebygging av selvmord og selvskading mellom med RVTS Øst, Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter (KRUS) og flere fengsler.

Ansvarlig departement: JD

Mål 5: Umiddelbar og langvarig oppfølging av etterlatte etter selvmord

Tiltak 44 Regjeringen vil styrke tjenestenes arbeid med ivaretagelse og oppfølging av etterlatte, inkludert barn, ved selvmord og bidra til at dette inngår i tjenestenes helhetlige arbeid.

Helsedirektoratet har utarbeidet flere normerende produkter for tjenestene der oppfølging av etterlatte omtales, dette omhandler blant annet veileder for oppfølging av etterlatte etter selvmord, retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord og Mestring, samhörighet og håp – veileder for psykososial oppfølging.

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er gjennom årlige tilskuddsbrev fra Helsedirektoratet gitt i oppgave å bidra med implementering av veileder for oppfølging av etterlatte etter selvmord overfor tjenestene. De gjør dette gjennom egne kurstilbud, blant annet i samarbeid med LEVE – Landsforeningen for etterlatte ved selvmord og gjennom kurs tilpasset den enkelte kommune. De bistår også med å veilede kommuner om tema.

I forbindelse med arbeidet med nasjonal faglig retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, er det gjort systematisk søk etter oppdatert forskning om ivaretagelse og oppfølging av etterlatte. Ny kunnskap tas inn i arbeidet med ny retningslinje. Nytt kunnskapsgrunnlag vil også danne grunnlag for dette tiltaket og øvrige tiltak knyttet til etterlatte. Etter at ny forskning er oppdatert, skal den brukes i flere normerende produkter med anbefalinger og veiledning til tjenestenes arbeid med ivaretagelse og oppfølging av etterlatte.

Gjennom tilskuddordningen Nasjonale tiltak for forebygging av selvskading og selvmord innvilger Helsedirektoratet tilskudd til prosjekter rettet mot etterlatte etter selvmord. Gjennom prosjektene innhentes ny kunnskap som videre kan bidra til å styrke tjenestenes arbeid med ivaretagelse og oppfølging av etterlatte.

Eksempler på oppfølging i spesialisthelsetjenesten:

St. Olavs hospital har utarbeidet en prosedyre som ivaretar etterlatte og sikrer at kriseteam og fastlege i kommunen varsles og aktiveres. De etterlatte underrettes umiddelbart etter at et

selvmord har funnet sted. Etterlatte tilbys et møte med personalet og ansvarlig behandler. Sykehuset underretter kommune og fastlege for videre oppfølging, men sjekker samtidig ut og vurderer om behov for videre kontakt i spesialisthelsetjenesten. Helse Sør-Øst RHF ga helseforetakene i oppdrag i 2022 å etablere gode rutiner for blant annet hvordan etterlatte skal følges opp. I regionen gjennomføres det undervisning og fagdager med tema ivaretagelse av pårørende og barn som pårørende etter selvmord/-forsøk. Det arbeides også med utvikling og etablering av kollegastøttetilbud for ansatte som har mistet en pasient i selvmord.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 45 Regjeringen vil gjennomgå veileder Etter selvmordet – Veileder om ivaretagelse av etterlatte ved selvmord og vurdere behov for oppdateringer og behov for å utforme standardisert oppfølgingsløp for etterlatte ved selvmord.

Gjennom arbeidet med nasjonal faglig retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, gjøres det søk etter oppdatert forskning om ivaretagelse og oppfølging av etterlatte. Nytt kunnskapsgrunnlag danner også grunnlag for dette tiltaket og øvrige tiltak knyttet til etterlatte. Det vil parallelt foretas en bred gjennomgang av veilederen for å vurdere behov for nødvendige endringer basert på ny kunnskap. Dette gjøres i sammenheng med et pågående arbeid med gjennomgang av alle normerende produkter, eldre enn fire år, på rus- og psykisk helsefeltet.

Det er avholdt et møte med organisasjonene LEVE – Landsforeningen for etterlatte ved selvmord og ELPIS der tiltaket ble drøftet. I etterkant av møtet ble det gitt en tilbakemelding fra de to organisasjonene om områder som de vurderer bør løftes frem eller presiseres ytterligere i oppfølging av etterlatte, både knyttet til dette tiltaket og i arbeidet med ny retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det vil avtales videre møter og samtaler rundt dette, der LEVE vil være en sentral deltaker, sammen med øvrige kompetansemiljøer på området. Folkehelseinstituttet (FHI) forsker på betydningen av helse- og velferdstjenestene i oppfølgingen av etterlatte ved selvmord og har også fått tiltaket som oppdrag. Helsedirektoratet er hovedansvarlig for tiltaket. Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet vil drøfte videre oppfølging av tiltaket i 2023.

Ansvarlig departement: HOD, AID, BFD

Mål 6: Bedre forekomsttall, økt forskning, kunnskap og kompetanse om selvmordsforebygging

Tiltak 46 Regjeringen vil vurdere om det er grunnlag for å utvide plikten til å utføre rettsmedisinsk obduksjon ved mistenkt selvmord og rusrelaterte dødsfall for å redusere usikkerheten i selvmordstallene.

Helse- og omsorgsdepartementet tar sikte på å igangsette tiltaket i løpet av høsten 2023/vinteren 2024. Nærmere informasjon om gjennomføringen av tiltaket vil bli offentliggjort når nødvendige avklaringer er gjort.

Ansvarlig departement: JD, HOD

Tiltak 47 Regjeringen vil vurdere muligheten og behovet for å obdusere flere eldre for å få mer kunnskap om dødsfallene, herunder dødsårsak, i denne gruppen.

Tilsvarende status som for tiltak 46.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 48 Regjeringen vil vurdere spørsmålet om det bør etableres en ekspertgruppe og om det skal utredes en coroner-ordning i Norge, samt vurdere om det er grunnlag for å etablere faste mortalitetskomiteer som overvåker dødsfall på sykehus mv.

Tilsvarende status som for tiltak 46 og 47.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 49 Regjeringen vil sørge for at Dødsårsaksregisteret mottar fullstendige obduksjonsrapporter for å sikre tilstrekkelig informasjon.

Dødsårsaksregisteret (DÅR) har hatt dialog med rettsmedisinerne i Oslo for å informere om betydningen av at alle nødvendige opplysninger rundt selvmord blir fylt inn.

Den planlagte oppfølgingen beskrevet under tiltakene 46, 47 og 48 vil også berøre dette tiltaket.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 50 Regjeringen vil vurdere etablering av et register for selvskading og selvmordsforsøk, eventuelt se på andre muligheter for å få god oversikt og følge utviklingen av selvskading og selvmordsforsøk.

Tiltaket følges opp ved å vurdere videreutvikling av skaderegistrering i Norsk pasientregister (NPR) i forbindelse med [Fyrtårnprosjektet](#).

Det vises til rapporten [Personskadedata 2022 fra NPR og arbeidet med å forbedre data via Fyrtårnprosjektet omtalt i Meld. St. 15 Folkehelsemeldinga 6.8.3. \(\[Meld. St. 15 \\(2022–2023\\) \\(regjeringen.no\\)\]\(#\)\)](#).

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 51 Regjeringen vil sørge for at det etableres en samarbeidsmodell for optimal arbeidsdeling mellom Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging og Folkehelseinstituttet for å sikre ny kunnskap og spredning av denne kunnskapen i det selvmordsforebyggende arbeidet.

Ut fra avklaring med Helse- og omsorgsdepartementet ble det i Helsedirektoratets tilskuddsbrev til Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) i 2023 formidlet følgende:

NSSF skal i 2023 videreutvikle samarbeidet med Folkehelseinstituttet (FHI) og gå i dialog med instituttet om rutiner for å unngå dobbeltarbeid, sikre god koordinering og effektiv ressursbruk på feltet.

Føring om samarbeid med FHI er også innarbeidet i Helsedirektoratets utkast til oppdatert tilskuddsregelverk for NSSF.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 52 Regjeringen vil be Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging og Folkehelseinstituttet i samarbeid med de regionale helseforetakene om en vurdering av eksisterende, publisert forskning på selvmord, herunder hvilke temaer og grupper i befolkningen som er lite forsket på.

Folkehelseinstituttet (FHI) har mottatt rapportering på publisert forskning på selvmord i løpet av de siste ti årene fra ulike nasjonale fagmiljøer på selvmordsfeltet. FHI har så utarbeidet en oppsummering som sier noe om kunnskapsgrunnlaget på feltet som ble sendt til fagmiljøene for kommentarer. Dette ble gjort for å sikre en felles forståelse for det gjeldende kunnskapsgrunnlaget. På bakgrunn av oppsummeringen, har fagmiljøene gjort en selvstendig vurdering av hvilke temaer og grupper det mangler publisert forskning på i dag. FHI har i samarbeid med Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) sammenfattet alle innspill når det gjelder forskningsoppsummering og kunnskapshull. Bruker-, pårørende- og etterlatteorganisasjoner har fått mulighet til å komme med innspill på dokumentet. Sluttrapport med anbefalinger er levert til Helse- og omsorgsdepartementet våren 2023. Helse- og omsorgsdepartementet har bedt FHI om å utbedre rapporten, og FHI vil levere en ny vurdering innen utgangen av 2023.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og NSSF fikk i tilskuddsbrevene for 2021 i felles oppgave å se nærmere på omfanget av selvmordsproblematikk blant utsatte og utøvere av vold og overgrep. Sentrene ble videre bedt om sammen å vurdere og beskrive behovet for kunnskapsoppsummeringer og eventuelt ytterligere forskning på området. Sentrene inviterte FHI inn i samarbeidet. Et notat for rapportering av oppgaven er oversendt Helsedirektoratet og ble fulgt opp av et møte med nevnte kompetansemiljø, Helsedirektoratet og øvrige relevante instanser våren 2022. Funnene fra kunnskapsoppsummeringen viste en tydelig sammenheng og vil være relevant informasjon inn i flere ulike tiltak og arbeidsområder fremover.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 53 Regjeringen vil følge opp kunnskapsoppsummeringer fra Folkehelseinstituttet om selvmord blant menn og blant eldre.

Tiltaket følges opp via konkrete forskningsprosjekter ved Folkehelseinstituttet (FHI).

FHI har mottatt oppdatert registerkobling, og forskere i prosjektet TreatPath er i gang med analyser til relevante artikler.

FHI gjennomførte en litteraturgjennomgang av hjelpesøking forut for selvmord blant menn på oppdrag fra Helsedirektoratet. Arbeidet resulterte i et notat som ble oversendt direktoratet ved utgangen av 2022. Dette arbeidet blir nå fulgt i en tilleggsstudie hvor FHI benytter data fra HUNT - Helseundersøkelsen i Trøndelag, til å studere helsetjenestebruken blant menn med psykiske lidelser.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 54 Regjeringen vil gjennomføre et FoU-oppdrag om kunnskap om selvmordsatferd, årsaker til selvmord og forebygging av selvmord i innvandrerbefolkningen.

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) fikk tildelt forskningsoppdraget. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har mottatt sluttrapport fra NSSF. To vitenskapelige artikler er i prosess med å klargjøres for innsending til vitenskapelig tidsskrift. I tillegg gjenstår videreformidling av forskningsresultater fra sluttrapporten.

Ansvarlig departement: AID

Tiltak 55 Regjeringen vil gjennomføre en levekårsundersøkelse på lhbtqi-feltet, der selvmord og selvmordsforsøk er et av temaene.

Levekårsundersøkelsen på lhbtqi-feltet ble lansert under Oslo-Pride 23. juni 2021. Den finnes her:

[seksuell orientering kjønns mangfold og levekar resultater fra spørreundersokelsen 2020 .pdf \(bufdir.no\)](#). Undersøkelsen viser at adelen som har hatt selvmordstanker er høyere blant lhbtqi-personer enn i befolkningen for øvrig. Bifile kvinner og transpersoner skiller seg særlig ut ved at betydelig høyere andeler i disse gruppene har hatt selvmordstanker eller har forsøkt å ta livet sitt i løpet av livet.

I juni 2021 ble det lagt fram en ny [handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika](#). Økt åpenhet om kjønns- og seksualitets mangfold og likeverdige offentlige tjenester, er et av innsatsområdene i planen.

Regjeringen har, i tråd med omtale i Hurdalsplattformen, utarbeidet en

handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold ([Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold \(2023–2026\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)). Planen ble lansert av Kultur- og likestillingsdepartementet 17. februar 2023. Handlingsplanen skal bidra til å bedre livskvaliteten til skeive, sikre deres rettigheter og bidra til større aksept for kjønns- og seksualitetsmangfold. Planen har prioriterte innsatser for skeive på områder hvor utfordringene er store i Norge: Skeive med minoritetsbakgrunn og skeive i religiøse samfunn, transpersoner og personer med kjønnsinkongruens og inkluderende idrett. I tillegg er det en egen del om innsats utenfor Norge. Handlingsplanen inneholder 49 tiltak for å trappe opp innsatsen for skeive, både nasjonalt og internasjonalt.

Ansvarlig departement: KUD

Tiltak 56 Regjeringen vil tilrettelegge for at kommunale helse- og omsorgstjenester innehar nødvendig kompetanse for å forebygge, avdekke, avverge og følge opp selvskadings- og selvmordsproblematikk.

Helsedirektoratet utarbeidet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet en plan for bruk av midler bevilget til kompetanseutvikling på selvskadings- og selvmordstematikk hos personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, psykisk helsevern (PHV), tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og somatikk i 2022. I 2023 videreføres arbeidet med å styrke kompetansen om selvskading og selvmordstematikk ved akuttmedisinske kommunikasjonsentraler (AMK-sentraler) og legevaktsentraler i Norge. Se også rapportering på tiltak 38. I tillegg vil det iverksettes tiltak høsten 2023 for å informere om kunnskapsressurser, verktøy og opplæringstiltak i det selvmordsforebyggende arbeidet til ansatte som kan møte personer med selvmordsatferd i sitt arbeid. Dette for å bidra til økt kompetanse for å forebygge, avdekke, avverge og følge opp selvskadings- og selvmordsproblematikk.

Implementering av veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord og gjennomføring av kompetansetiltak overfor tjenestene innen tema forebygging av selvskading og selvmord, er lagt inn som oppgave i tilskuddsbrev til de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF).

Det arbeides kontinuerlig med å utvikle innsatser som kan bidra til økt kunnskap i tjenestene, eksempelvis undervisningsfilmer, videoressurser om ulike tema og nettside som bistår i utvikling av kommunale handlingsplaner. I arbeidet med regionale folkeopplysningskampanjer inngår opplæringstiltak rettet mot helsepersonell og nøkkelpersoner i lokalsamfunnet som ledd i en flernivåintervensjon. I det regionale arbeidet med folkeopplysningskampanjer er derfor en vesentlig del av arbeidet både å synliggjøre og tilby kompetansetiltak til tjenester i regionen.

Det jobbes kontinuerlig med å tilrettelegge for et godt og variert kurs- og undervisningstilbud for å nå ulike målgrupper utfra deres behov for kunnskap, dette gjøres i regi av nasjonale og regionale kompetanse miljøersom NSSF, RVTS og Vivat. I 2022 svarte kommunene at 45 % hadde gjennomført kompetansehevede tiltak når det gjeldt personer med selvmordsatferd. Andelen øker systematisk med kommunestørrelse. Av de som har gjennomført

kompetansehevendende tiltak har flest (61 %) hatt kurs i regi av RVTS, mens 57 % har gjennomført Vivat selvmordsforebyggingskurs og 11 % oppgir å ha gjennomført kurs i regi av NSSF i løpet av siste år (Sintef 2022).

Våren 2023 lanserte RVTS Øst nettsiden *Snakkomselvord.no*. Ressursen er finansiert av Helse Sør- Øst. Denne nettressursen er utviklet for helsepersonell som møter mennesker som selvskader eller er i en selvmordsrisiko. Gjennom denne nettressursen får man råd om hvordan forstå, utforske og behandle en selvmordskrise, gjentakende selvmordsatferd og selvskading. Nettressursen viser til Helsedirektoratets normerende produkter på området. For kompetansemiljøer og organisasjoner er det å være til stede på ulike arenaer for å bidra med informasjon og kompetanseheving sentralt og noe det jobbes kontinuerlig med. Ved å legge til rette for en bredde av innsatser, er målet å bidra til økt kunnskap i tjenestene.

I 2023 vil det tilrettelegges for implementering av ny retningslinje for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 57 Regjeringen vil sørge for at personellet i tverrfaglig spesialisert rusbehandling og psykisk helsevern har selvmordsforebyggende kompetanse.

Helseforetakene/sykehusene i Helse Sør-Øst RHF har regelmessig, og flere steder, obligatorisk undervisning om selvmordsforebygging, inkludert opplæring av nyansatte. Flere helseforetak innfører CAMS (Collaborative Assessment and Management of Suicidality) med mål om at denne kompetansen skal bli en integrert del av behandlingen.

Eksempler på andre kompetansehevendende tiltak i Helse Sør-Øst RHF:

- Etablering av phd-prosjekt ved alderspsykiatrisk avdeling ved bruk av nasjonale registre i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse om selvmord blant eldre: kartlegging av høyrisikogrupper, forekomst av psykisk lidelse og somatisk sykdom, samt bruk av helsetjenester i forkant av selvmord.
- Etablering av ressursgruppe for selvmordsforebygging hvor gruppen er ansvarlig for undervisning og har en rådgiverfunksjon for ledere og behandlere.
- Oppdatering av kvalitetshåndbok for opplæring, kartlegging, vurdering og tiltak ved selvmordsrisiko og selvmord i tråd med nasjonale retningslinjer.
- Utvikling av en e-læringsressurs i sikkerhetsplanlegging med midler fra Akuttnettverket.
- Opprettelse av lokalt selvmordsforebyggende nettverk som skal sørge for at kunnskap om selvmord og selvmordsforebygging i større grad skal nå ut til alle avdelinger.

I Helse Midt-Norge gis alle ansatte som har pasientkontakt 3 timers kurs om kartlegging, vurdering og dokumentasjon av selvmordsrisiko.

Klinikk for psykisk helsevern og rus i Helse Nord-Trøndelag deltar i et forskningsprosjekt innen depresjonsdiagnostikk og behandling med St. Olavs hospital, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Institutt for psykisk helse (IPH). Dette er et forskningsprosjekt som inkluderer pasienter både med og uten rusproblemer.

I Helse Vest er det utarbeidet regionale rutiner for kartlegging av selvmordsrisiko som er tatt i bruk i alle helseforetak. Vurderingen er også lagt inn i de regionale DIPS-malene for nasjonale pasientforløp (tidligere pakkeforløp).

Klinikkene i psykisk helsevern i Helse Vest har et fast undervisningsopplegg for alle aktuelle ansatte. Dette er obligatorisk, og deltakelse/gjennomføring blir dokumentert i kompetanseportalen. E-læringskurset fra Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) er anbefalt som læringsarena i den regionale rutinen. Behov for selvmordsforebyggende kompetanse i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og somatikk er under vurdering.

I Helse Fonna har det i 2022 og 2023 vært gjennomført internrevisjoner for psykoseforløp hvor kartlegging av selvmordsrisiko har vært et viktig fokus. Det er utarbeidet lokale handlingsplaner for å følge opp arbeidet. Mai 2023 arrangerte klinikken egen samling for ledere, ressurspersoner og brukerrepresentanter hvor temaet var selvmordsforebygging i systemperspektiv, med foredrag fra NSSF og RVTS Vest. På bakgrunn av samlingen skal det utarbeides revidert handlingsplan for arbeidet med selvmordsforebygging i klinikken. Handlingsplanen skal følge opp innholdet i den nye nasjonale retningslinjen for forebygging av selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling når denne foreligger.

I Helse Bergen, divisjon psykisk helsevern, arbeides det med å utvikle en egen ressursgruppe med særlig kompetanse på vurdering og forebygging av selvmord for å optimalisere og forbedre rådgivning, prosedyrer og implementering av tiltak i divisjonen.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 58 Regjeringen vil vurdere hvordan selvmordsforebyggende kompetansenettverk kan etableres i alle landets helseregioner.

Helse Vest, Helse Midt-Norge og Helse Nord RHF fikk i oppgave i oppdragsbrevet for 2021 å etablere selvmordsforebyggende kompetansenettverk. (I Helse Sør-Øst RHF er nettverket etablert tidligere.)

Regionale kompetansenettverk er nå etablert i Helse Midt-Norge og Helse Nord, i tillegg til i Helse Sør-Øst. I Helse Vest planlegges det for oppstart av kompetansenettverket høsten 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 59 Regjeringen vil videreføre og styrke Vivat selvmordsforebyggingsarbeid med å øke lokalsamfunnets samlede kunnskap og evne til å forebygge selvmord.

Vivat selvmordsforebygging ble øremerket i statsbudsjettet i 2021. Som følge av dette er det opprettet en ny tilskuddsordning med tilhørende regelverk. Vivat er et sentralt kompetansetiltak som når bredt ut med sitt tilbud på tvers av faggrupper og sektorer. Vivats kurs er både for profesjonelle hjelpere og andre som kan være i posisjon til å oppdage og gi hjelp til mennesker i selvmordsfare. Vivats kurstilbud benyttes også ofte av frivillige organisasjoner. Vivat evaluerer alle sine kurs og tilbakemeldingene fra kursdeltakerne viser svært høy tilfredshet på samtlige kurs. Vivat har utviklet en bredde i sine kurstilbud og har i dag både digitale og stedlige kurs. Dette bidrar til et trinnvis kompetansetilbud. Vivat har revidert sin nettside for å gi tydelig informasjon om sine tilbud. Vivat samarbeider med flere aktører innen selvmordsforebygging. Vivat har gjort sine kurstilbud tilgjengelig i arbeidet med regionale folkeopplysningskampanjer. I 2022 og 2023 har de lagt til rette for at kommuner og organisasjoner i region Midt og Vest har kunnet benytte Vivats kurstilbud i kampanjeperioden, det samme vil gjelde for region Sør høsten/vinteren 2023.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 60 Regjeringen vil styrke tilskuddsordningen Nasjonale tiltak for forebygging av selvmord og selvskading.

Tilskuddsordningen ble styrket i 2021 og regelverket for ordningen ble revidert og innrettet for å imøtekomme den nye handlingsplanen for forebygging av selvmord. Ny innretning på tilskuddet gir en bredde i søkergruppen og legger til rette for at flere aktører kan bidra med sin kompetanse i det selvmordsforebyggende arbeidet. I 2023 har Helsedirektoratet mottatt 23 søknader, av disse fikk 14 innvilget tilskudd. De prosjekter som mottok midler i 2023 retter seg mot sentrale områder i handlingsplanen og det selvmordsforebyggende arbeidet som kompetanseutvikling, tilrettelegging av samordnede tjenestetilbud, rus-området, lhbt+, etterlatte og pårørende og økt kunnskap til befolkningen. Tilskudd er et sentralt virkemiddel i utvikling av nye tiltak og ny kunnskap og gir mulighet for nasjonal overføringsverdi.

Ansvarlig departement: HOD

Tiltak 61 Regjeringen vil oversette, tilpasse kulturelt og implementere opplæringsmaterieil i hvordan oppdage, avdekke og intervenere ved selvmordsfare til nord-, sør- og lulesamisk.

RVTS Nord, RVTS Midt og RVTS Vest arbeider med kulturell og språklig tilpassing av kursmaterieil generelt og innen selvmordsforebygging spesielt. De samarbeider blant annet med Vivat selvmordsforebygging og Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus (SANKS) om utvikling av selvmordsforebyggende kursmoduler for den samiske befolkningen. Det er blant annet arbeidet med å tilpasse Vivats kurs "Oppmerksom på selvmordstanker" til samisk. Det samarbeides også med andre regionale aktører.

Helsedirektoratet har bidratt til oversettelser av ressurser til nord-, sør- og lulesamisk, i tillegg til engelsk. Ressursene omhandler ulike temaer i det selvmordsforebyggende arbeidet:

- *Videoressursen "[Sikkerhetsplan](#)" utarbeidet av Nasjonalt senter for selvmordsforskning – og forebygging (NSSF), denne er teksten på nord- og sørsamisk*

- Vivats undervisningsfilm "[Lær deg å spørre om selvmord](#)", denne er teksten på nordsamisk og engelsk.
- Videoressursen "[Hvorfor og hvordan involvere pårørende ved behandling og oppfølging av selvmordstematikk](#)", utviklet av NSSF, denne er teksten på nord-, sør- og lulesamisk og engelsk.
- Temasiden/ landingsside på helsenorge.no om "[Selvmordstanker og selvmord](#)" er revidert og tilgjengelig på nord-, sør- og lulesamisk og engelsk.

I forbindelse med arbeidet med regionale folkeopplysningskampanjer med nasjonal overbygning, har Helsedirektoratet sammen med relevante kompetansemiljø utviklet korte informasjonsfilmer rettet mot sørsamisk befolkning. Filmene er under folkeopplysningskampanjen i region Midt delt både organisk og gjennom annonser. Versjoner på nord- og lulesamisk skal utvikles når kampanjen skal gjennomføres i region Nord.

Helsedirektoratet opprettet i 2021 Nasjonalt samisk helsenettverk. Nettverket består av representanter fra Sametinget, Fylkeskommunene i de samiske forvaltningsområdene: Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag, i tillegg representanter fra hhv. Helse Nord, Senter for samisk helseforskning (UITSSHF), Pasient- og brukerombudet (POBO) i Finnmark og Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester for den samiske befolkningen (USHT Samisk). Nettverket møtes 1-2 ganger årlig. Formålet med dialognettverket er å styrke arbeid og dialogen rundt samisk helse. Dette tiltaket vil løftes inn som tema på et møte i helsenettverket høsten 2023. Helsedirektoratet vil da drøfte med nasjonalt samisk helsenettverk og øvrige relevante kompetansemiljø og tjeneste hvilke innsatser/verktøy som bør prioriteres mht. ytterligere oversettelser til nord-, sør- og lulesamisk, samt hvordan det på best mulig måte kan tilrettelegges for kulturell tilpasning og god implementering.

Ansvarlig departement: HOD